

...به نام یزدان مهربان...

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده ادبیات، زبان‌ها و تاریخ

پایان‌نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته زبان‌شناسی همگانی

عنوان:

بازنمود رویدادهای حرکتی در گفتار روایی کودکان فارسی‌زبان

استادان راهنما:

دکتر فریده حق‌بین

دکتر آرزیتا افراشی

دانشجو:

حمیده پشتوان

تیر ۱۳۹۲

برسالت

صورت جلسه‌ی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد*

شماره: ۶۹۴-ز

تاریخ: ۱۴ مرداد ۹۲

نسخه پرونده دانشجو نسخه تحصیلات تکمیلی نسخه مالی (به تعداد مورد نیاز)

نام و نام خانوادگی دانشجو: حمید پستوان شماره دانشجویی: ۸۹۱۱۷۳۰۳

رشته / گرایش: زبان فارسی کد درس پایان نامه: ۱۴۴۳۵۳۳۰ تعداد واحد: ۴ تاریخ دفاع: ۹۲، ۴، ۳۱

موضوع پیشنهادی: بازنگری و تجدید نظر در گفتمان روایی کودکان

عنوان نهایی پایان نامه: بازنگری و تجدید نظر در گفتمان روایی کودکان فارسی زبان

نتیجه نهایی دفاع: قبول مردود

نمره به عدد: ۲۰ به حروف: بیت

درجه: عالی بسیار خوب خوب قابل قبول غیر قابل قبول

تایید هیات داوران:

تاریخ	امضاء	نام و نام خانوادگی	هیات داوران
۹۲، ۴، ۳۱		فریبا حسینی	استاد راهنمای اول
۹۲، ۴، ۳۱		فریبا حسینی	استاد راهنمای دوم
			استاد مشاور اول
			استاد مشاور دوم
۹۲، ۴، ۳۱		فریبا حسینی	داور (داخلی/خارجی)

امضاء: تاریخ: ۹۲، ۴، ۳۱

امضاء: تاریخ: ۹۲، ۴، ۳۱

امضاء: تاریخ: ۹۲، ۴، ۳۱

نام و نام خانوادگی ناظر: فریبا حسینی

نام و نام خانوادگی مدیر گروه: فریبا حسینی

نام و نام خانوادگی رئیس یا مدیر تحصیلات تکمیلی دانشکده:

* این صورت جلسه باید در حضور هیات داوران توسط ناظر به صورت دست نویس، تنظیم و سپس امضا شود.

کلیه‌ی دستاوردهای این پژوهش متعلق به دانشگاه الزهرا (س) است.

... تقدیم به پدر و مادر مهربانم ...

با سپاس فراوان از

دکتر حق‌بین و دکتر افراشی به پاس راهنمایی‌ها، همراهی و صبوری‌شان،

استادان محترم گروه زبان‌شناسی به‌خاطر همه‌ی آنچه به من آموختند،

هم‌کلاسی‌ها و دوستان عزیزم،

مدیریت، مربی‌ها و بچه‌های خوب مهدکودک عطرسیب و

سعیده و مهسا.

چکیده

براساس الگوهای واژگانی شدگی تالمی (۲۰۰۰) زبان‌ها بسته به آن‌که مؤلفه‌های معنایی حرکت (به‌طور خاص، مسیر و شیوه‌ی حرکت) را در کدام صورت زبانی (ستاک فعل یا قمرهای آن) رمزگذاری می‌کنند، به دو رده‌ی زبان‌های فعل‌محور و قمرمحور تقسیم می‌شوند. فرض تالمی بر آن است که زبان‌های هندواروپایی به‌استثنای زبان‌های رومی و پسایونانی، در رده‌ی زبان‌های قمرمحور جای می‌گیرند، چراکه شیوه‌ی حرکت را در ستاک فعل ادغام می‌کنند و مؤلفه‌ی مسیر را در قالب قمر به‌همراه فعل بیان می‌کنند. این پایان‌نامه با استفاده از کلیپ‌های انیمیشن که در آن شخصیتی شبیه گوجه‌فرنگی مسیرهای عمودی و افقی مختلف را به شیوه‌های گوناگون می‌پیماید، چگونگی رمزگذاری دو مؤلفه‌ی مسیر و شیوه‌ی حرکت را در گفتار روایی کودکان پیش‌دبستانی فارسی‌زبان مورد بررسی قرار می‌دهد. گفتار کودکان به‌منظور آشکار شدن نحوه‌ی نگاشت مؤلفه‌های معنایی در صورت‌های زبانی، با گفتار بزرگسالان فارسی‌زبان مقایسه شده‌است و در پایان، این پرسش به بحث گذاشته می‌شود که زبان فارسی، به‌عنوان یکی از زبان‌های هندواروپایی، در این رده‌شناسی دوگانه می‌گنجد یا خیر. تحلیل داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد کودکان فارسی‌زبان هنگام بازگویی شفاهی رویدادهای حرکتی، از همان الگویی بهره می‌گیرند که بزرگسالان برای رمزگذاری آن‌ها استفاده می‌کنند: مسیر حرکت را در ستاک فعل‌های مسیرنما ادغام می‌کنند و آن‌ها را با یا بدون قمرهای مسیر (برای مسیرهای عمودی) و گروه حرف‌افزافه (برای مسیرهای افقی) به کار می‌گیرند. تنها تفاوت گفتار روایی کودکان با بزرگسالان آن است که کودکان تمایل کمتری به رمزگذاری واژگانی شیوه‌ی حرکت نشان می‌دهند به این ترتیب زبان فارسی ویژگی‌هایی که تالمی برای زبان‌های قمرمحور برشمرده را ندارد و تا آن‌جا که رمزگذاری مسیر در ستاک فعل یا قمر مدنظر است، زبان فارسی در رده‌ی زبان‌های قمرمحور جای می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: الگوهای واژگانی شدگی، رویدادهای حرکتی، رمزگذاری نحوی، رمزگذاری واژگانی، گفتار روایی، زبان کودک، قمر، زبان‌های فعل‌محور، زبان‌های قمرمحور.

فهرست مطالب

د.....	چکیده
ر.....	فهرست مطالب
ص.....	فهرست جدول‌ها
ض.....	فهرست شکل‌ها
ض.....	فهرست نمودارها
۱۷.....	فصل ۱: کلیات پژوهش
۲.....	۱.۱. مقدمه
۲.....	۲.۱. مسأله‌ی پژوهش
۳.....	۳.۱. هدف پژوهش و ضرورت آن
۴.....	۴.۱. پرسش‌های پژوهش
۴.....	۵.۱. فرضیه‌های پژوهش
۵.....	۶.۱. جامعه‌ی نمونه‌ی آماری
۵.....	۷.۱. روش گردآوری داده‌ها
۵.....	۸.۱. سازمان‌بندی پژوهش
۶.....	۹.۱. محدودیت‌های پژوهش
۸.....	فصل ۲: پیشینه‌ی پژوهش
۹.....	۱.۲. مقدمه
۱۰.....	۲.۲. پژوهش‌های واژه‌نامه‌بنیاد
۱۴.....	۳.۲. پژوهش‌های «فکر کردن برای صحبت کردن»
۱۵.....	۱.۳.۲. گفتار روایی بزرگسالان
۲۲.....	۲.۳.۲. فراگیری زبان مادری
۲۶.....	۴.۲. جمع‌بندی

۲۸	فصل ۳: مبانی نظری.....
۲۹	۱.۳. مقدمه.....
۳۰	۱.۱.۳. اصول معنی‌شناسی شناختی.....
۳۰	۲.۱.۳. ساختار مفهومی.....
۳۱	۳.۱.۳. معنی‌شناسی مفهومی.....
۳۲	۲.۳. الگوهای واژگانی شدگی.....
۳۴	۱.۲.۳. نمای کلی یک رویداد حرکتی.....
۳۷	۲.۲.۳. رده‌شناسی سه‌گانه.....
۳۷	۱.۲.۲.۳. الگوی واژگانی شدگی حرکت + رویداد همراه.....
۳۸	۲.۲.۲.۳. الگوی واژگانی شدگی حرکت + مسیر.....
۳۸	۳.۲.۲.۳. الگوی واژگانی شدگی رویداد حرکتی + عنصر برجسته.....
۳۹	۴.۲.۲.۳. الگوهای کم‌پسامدتر.....
۴۰	۵.۲.۲.۳. الگوهای ادغام موازی و چندبخشی.....
۴۱	۳.۲.۳. قمر فعل و انواع آن.....
۴۳	۱.۳.۲.۳. انواع قمرها.....
۴۳	۱.۱.۳.۲.۳. مسیر.....
۴۴	۲.۱.۳.۲.۳. مسیر + زمینه.....
۴۵	۳.۱.۳.۲.۳. سایر انواع قمر.....
۴۵	۴.۲.۳. رده‌شناسی دوگانه: مسیر حرکت.....
۴۶	۵.۲.۳. دگرگونی رده‌شناختی.....
۴۶	۳.۳. زبان فارسی و رده‌شناسی دوگانه.....
۴۷	۱.۳.۳. فعل غیرساده.....
۴۹	۲.۳.۳. قمر و انواع آن در زبان فارسی.....
۵۳	۴.۳. جمع‌بندی.....

۵۵	فصل ۴: تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۵۶	۱.۴. مقدمه.....
۵۹	۲.۴. رمزگذاری رویدادهای حرکتی.....
۵۹	۱.۲.۴. رمزگذاری شیوه.....
۶۰	۱.۱.۲.۴. رمزگذاری شیوه در گفتار کودکان.....
۶۰	۱.۱.۱.۲.۴. مسیرهای عمودی: بالا به پایین.....
۶۱	۲.۱.۱.۲.۴. مسیرهای عمودی: پایین به بالا.....
۶۲	۳.۱.۱.۲.۴. مسیرهای افقی: از داخل غار به داخل خانه.....
۶۳	۴.۱.۱.۲.۴. مسیرهای افقی: از داخل خانه به داخل غار.....
۶۴	۲.۱.۲.۴. رمزگذاری شیوه در گفتار گروه گواه.....
۶۴	۱.۲.۱.۲.۴. مسیرهای عمودی : بالا به پایین.....
۶۵	۲.۲.۱.۲.۴. مسیرهای عمودی : پایین به بالا.....
۶۶	۳.۲.۱.۲.۴. مسیرهای افقی: از داخل غار به داخل خانه.....
۶۷	۴.۲.۱.۲.۴. مسیرهای افقی: از داخل خانه به داخل غار.....
۶۹	۲.۲.۴. رمزگذاری مسیر.....
۷۰	۱.۲.۲.۴. رمزگذاری مسیر عمودی در گفتار کودکان.....
۷۰	۱.۱.۲.۲.۴. جهت بالا به پایین.....
۷۲	۲.۱.۲.۲.۴. جهت پایین به بالا.....
۷۳	۲.۲.۲.۴. رمزگذاری مسیرهای افقی در گفتار کودکان.....
۷۴	۱.۲.۲.۲.۴. جهت خانه به غار.....
۷۶	۲.۲.۲.۲.۴. جهت غار به خانه.....
۷۶	۳.۲.۲.۴. رمزگذاری مسیر عمودی در گفتار گروه گواه.....
۷۶	۱.۳.۲.۲.۴. جهت بالا به پایین.....
۷۸	۲.۳.۲.۲.۴. جهت پایین به بالا.....

۷۹.....	۴.۲.۲.۴. رمزگذاری مسیرهای افقی در گفتار گروه گواه
۸۰.....	۱.۴.۲.۲.۴. جهت خانه به غار
۸۰.....	۲.۴.۲.۲.۴. جهت غار به خانه
۸۵.....	۳.۴. جمع‌بندی
۹۳.....	فصل ۵: نتیجه‌گیری
۹۴.....	۱.۵. مقدمه
۹۵.....	۲.۵. بازنمایی شیوه و مسیر حرکت در گفتار کودکان و گروه گواه
۹۸.....	۳.۵. زبان فارسی، زبانی فعل محور یا قمر محور
۹۹.....	۴.۵. دستاوردهای پژوهش
۱۰۲.....	۵.۵. پیشنهاد برای پژوهش‌های آینده
۱۰۶.....	کتاب‌نامه‌ی فارسی
۱۰۷.....	کتاب‌نامه‌ی انگلیسی
۱۱۲.....	واژه‌نامه‌ی فارسی - انگلیسی
۱۱۷.....	واژه‌نامه‌ی انگلیسی - فارسی

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱.۲. انواع قمرهای فارسی ۱۳
- جدول ۱.۳. فهرست برخی از قمرهای مسیر در زبان انگلیسی ۴۳
- جدول ۲.۳. دیگر قمرهای مسیر در زبان انگلیسی ۴۴
- جدول ۳.۳. فهرستی از زبان‌های فعل‌محور و قمرمحور ۴۶
- جدول ۴.۳. فهرست قمرهای مسیر در زبان فارسی ۵۴
- جدول ۱.۴. مشخصات کلیپ‌های انیمیشن مورد استفاده به تفکیک شیوه و مسیر حرکت ۵۶
- جدول ۲.۴. مشخصات آزمون‌وران کودک و گروه گواه ۵۸
- جدول ۳.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای عمودی با جهت بالا به پایین در گفتار کودکان ۶۱
- جدول ۴.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای عمودی با جهت پایین به بالا در گفتار کودکان ۶۲
- جدول ۵.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای افقی با جهت غار به خانه در گفتار کودکان ۶۲
- جدول ۶.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای افقی با جهت غار به خانه در گفتار کودکان ۶۳
- جدول ۷.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای عمودی با جهت بالا به پایین در گفتار گروه گواه ۶۵
- جدول ۸.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای عمودی با جهت پایین به بالا در گفتار گروه گواه ۶۶
- جدول ۹.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای افقی از داخل غار به داخل خانه در گفتار گروه گواه ۶۷
- جدول ۱۰.۴. چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در مسیرهای افقی از داخل خانه به داخل غار در گفتار گروه گواه ۶۸
- جدول ۱۱.۴. مقایسه‌ی درصدی گفتار کودکان و گروه گواه از نظر رمزگذاری شیوه‌ی رویدادهای حرکتی ۶۹
- جدول ۱۲.۴. چگونگی رمزگذاری مسیرهای عمودی با جهت بالا به پایین در گفتار کودکان ۷۲
- جدول ۱۳.۴. چگونگی رمزگذاری مسیر عمودی با جهت پایین به بالا در گفتار کودکان ۷۳
- جدول ۱۴.۴. چگونگی رمزگذاری مسیرهای افقی با جهت غار به خانه در گفتار کودکان ۷۵
- جدول ۱۵.۴. چگونگی رمزگذاری مسیرهای افقی با جهت غار به خانه در گفتار کودکان ۷۷
- جدول ۱۶.۴. چگونگی رمزگذاری مسیرهای عمودی با جهت بالا به پایین در گفتار گروه گواه ۷۸
- جدول ۱۷.۴. چگونگی رمزگذاری مسیرهای عمودی با جهت پایین به بالا در گفتار گروه گواه ۷۹
- جدول ۱۸.۴. چگونگی رمزگذاری مسیرهای افقی با جهت غار به خانه در گفتار گروه گواه ۸۲

- جدول ۱۹.۴. چگونگی رمزگذاری مسیرهای افقی باجهت غار به خانه در گفتار گروه گواه..... ۸۳
- جدول ۲۰.۴. تنوع و فراوانی فعل‌های مورد استفاده در گفتار کودکان و گروه گواه به تفکیک جهت حرکت..... ۸۴
- جدول ۲۱.۴. تنوع فعل‌های شیوه‌نما و فراوانی آن‌ها در گفتار کودکان و گروه گواه..... ۸۷
- جدول ۲۲.۴. تنوع و فراوانی فعل‌های حرکتی در گفتار کودکان و گروه گواه..... ۸۹

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱.۳. نمای کلی نظام مفهومی، به‌صورتی که در زبان بازتاب می‌یابد..... ۳۱
- شکل ۱.۴. نمایی از کلیپ‌های انیمیشنی، عنصر برجسته، زمینه، شیوه و مسیر حرکت..... ۵۷

فهرست نمودارها

- نمودار ۱.۴. میزان و چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در گفتار روایی کودکان به تفکیک مسیر و جهت حرکت..... ۶۴
- نمودار ۲.۴. میزان و چگونگی رمزگذاری شیوه‌ی حرکت در گفتار روایی گروه گواه به تفکیک مسیر و جهت حرکت..... ۶۸
- نمودار ۳.۴. مقایسه‌ی گفتار کودکان و گروه گواه از نظر چگونگی و میزان رمزگذاری شیوه در رویدادهای حرکتی با مسیر عمودی..... ۸۵
- نمودار ۴.۴. مقایسه‌ی گفتار کودکان و گروه گواه از نظر چگونگی و میزان رمزگذاری شیوه در رویدادهای حرکتی با مسیر افقی..... ۸۶
- نمودار ۵.۴. تنوع و فراوانی فعل‌های حرکتی در رمزگذاری مسیرهای عمودی در گفتار روایی کودکان و گروه گواه..... ۹۰
- نمودار ۶.۴. تنوع و فراوانی فعل‌های حرکتی در رمزگذاری مسیرهای عمودی در گفتار روایی کودکان و گروه گواه..... ۹۲
- نمودار ۱.۵. میزان رمزگذاری شیوه در مسیرهای عمودی در گفتار روایی کودکان..... ۹۶
- نمودار ۲.۵. میزان رمزگذاری شیوه در مسیرهای افقی در گفتار روایی کودکان..... ۹۶
- نمودار ۳.۵. میزان رمزگذاری شیوه در مسیرهای عمودی در گفتار روایی گروه گواه..... ۹۶
- نمودار ۴.۵. میزان رمزگذاری شیوه در مسیرهای افقی در گفتار روایی گروه گواه..... ۹۶
- نمودار ۵.۵. درصد استفاده از الگوهای مختلف برای رمزگذاری مسیر در رویدادهای عمودی توسط کودکان و گروه گواه..... ۹۷
- نمودار ۶.۵. درصد استفاده از الگوهای مختلف برای رمزگذاری مسیر در رویدادهای افقی توسط کودکان و گروه گواه..... ۹۸

فصل ۱

کلیات پژوهش

۱.۱. مقدمه

حرکت، واقعیتی غیر قابل انکار در زندگی انسان است و به عبارتی ساده‌تر، زندگی بدون حرکت امکان‌پذیر نیست. همه‌ی ما حرکت را در زندگی روزمره تجربه می‌کنیم و در ارتباطاتمان با سایرین به آن نیاز داریم. طبیعی است حوزه‌ای چنین فراگیر که زمینه‌ی تجربه‌ی مشترک نزد اهل زبان‌های گوناگون است، باز نمود زبانی گسترده‌ای دارد. از همین روست که تالمی^۱ (۲۰۰۰ب) برای بررسی رابطه‌ی میان صورت زبانی و معنی، حوزه‌ی حرکت و رویدادهای حرکتی را انتخاب کرده‌است و چگونگی بازنمایی مؤلفه‌های معنایی در صورت‌های زبانی را در قالب الگوهای واژگانی‌شدگی شرح می‌دهد. بر این اساس او دو جهت را پیش می‌نهد، یکی آن‌که عنصری زبانی (مانند فعل) را در نظر بگیریم و نوع و تعداد عناصر معنایی که در ستاک آن ادغام می‌شوند و در زبان متبلور می‌گردند را بررسی کنیم. این امر به رده‌بندی زبان‌ها در قالب سه دسته می‌انجامد. جهت دیگری که می‌توان از طریق آن رابطه‌ی بین صورت و معنی را بررسی کرد، آن است که مؤلفه‌های معنایی مانند مسیر حرکت (که جزئی ناگزیر در یک رویداد حرکتی است) را ثابت فرض کنیم و چگونگی بازنمایی آن در واحدهای زبانی (قمر^۲ یا ستاک فعل) را مورد مطالعه قرار دهیم که این جهت به رده‌بندی دوگانه‌ی زبان‌ها در دو دسته‌ی زبان‌های قمرمحور^۳ و فعل‌محور^۴ می‌انجامد. او بر این باور است که خانواده‌ی زبان‌های هندواروپایی، به‌جز رومی و پسایونانی در رده‌ی زبان‌های قمرمحور جای می‌گیرند و انبوه پژوهش‌های انجام‌شده بر روی زبان‌های این خانواده درستی ادعای وی را ثابت کرده‌اند. با وجود این، هنوز نمی‌توان با قطعیت کامل این رده‌بندی را پذیرفت و نقدی را بر آن وارد ندانست، چراکه هنوز پژوهش‌های جامعی در مورد بعضی زبان‌ها و از جمله زبان فارسی انجام نشده و یا داده‌های حاصل از مطالعات انجام‌گرفته آن‌قدر فراگیر نبوده که بتوان برپایه‌ی آن‌ها قضاوت درستی از رفتار آن زبان در چارچوب الگوهای واژگانی‌شدگی ارائه داد.

۲.۱. مسأله‌ی پژوهش

دسته‌ای از پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه‌ی رویدادهای حرکتی و الگوهای واژگانی‌شدگی، بر فراگیری زبان تمرکز کرده‌اند و نشان داده‌اند نمی‌توان الگوهای جهانی را در حوزه‌ی فراگیری زبان فضایی^۵ نادیده

^۱ L. Talmy

^۲ satellite

^۳ satellite-framed

^۴ verb-framed

^۵ spatial language

گرفت، چراکه در همه‌ی زبان‌ها ترتیب فراگیری روابط فضایی در جهت عمودی (ابتدا حرف‌های اضافه‌ی زیر- و روی- و پس از آن، بالای- و پایین-) بر جهت سهمی^۱ (ابتدا پُشت- و سپس جلوی-) تقدّم دارد (هیگمن، ۲۰۰۶). از سوی دیگر تعداد دیگری از پژوهش‌ها مانند جانسون^۲ و اسلابین^۳ (۱۹۷۹) و باورمن^۴ و چوی^۵ (۲۰۰۳) نشان داده‌اند که کودکان هر زبان در جریان فراگیری زبان فضایی با دشواری‌هایی که برآمده از آن زبان خاص است مواجه هستند و اساساً شباهت گفتار کودکان به بزرگسالان هم‌زبان بسیار بیشتر از شباهت آن با الگوی مورد استفاده توسط همسالان غیرهم‌زبان‌شان است.

اما برای آن‌که شباهت‌ها و تفاوت‌های زبان فضایی و به‌ویژه، رویدادهای حرکتی در زبان کودک با زبان بزرگسال مقایسه شود، باید ویژگی‌های درک و بیان رویدادهای حرکتی نزد هریک از این دو گروه تشریح گردد. باتوجه به آن‌که پویاترین و واقعی‌ترین شکل کاربرد زبان، گونه‌ی گفتاری است که داده‌های واقعی‌تری از زبان در اختیار ما قرار می‌دهد، پژوهش حاضر با در نظر داشتن همین نکته، با تمرکز بر گفتار کودکان و بازگویی رویدادهای حرکتی شکل گرفته است و تلاش دارد ضمن توصیف چگونگی بازنمایی مؤلفه‌های معنایی حوزه‌ی حرکت (به‌طور خاص، مسیر و شیوه‌ی حرکت) در زبان کودکان و بزرگسالان، ویژگی‌های گفتاری این دو گروه را با هم مقایسه کند و شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها را توضیح دهد.

۳.۱. هدف پژوهش و ضرورت آن

زبان پنجره‌ای رو به ساختار مفهومی است (اوانز^۶ و گرین^۷، ۲۰۰۵: ۵۶) و ابزاری است برای شناختن ویژگی‌های مفهوم‌سازی در ذهن اهل‌زبان. موضوع این است انسان‌ها جهان پیرامونشان را به شیوه‌ای مشابه تجربه می‌کنند، نهاد اندیشه‌ی آن‌ها نیز شبیه به هم است، با این وجود، شیوه‌ی بیان آن تجربه‌ها در زبان‌های مختلف با یکدیگر تفاوت دارد و این از تفاوت در نظام‌های مفهومی آن‌ها ناشی می‌شود. از سوی دیگر، توصیف اهل‌زبان از جهان پیرامون، متأثر از ابزاری است که آن زبان در اختیارشان قرار می‌دهد، یعنی زبان‌ها جهان را به شیوه‌های گوناگون بُرش می‌زنند. اگر کودک انسان در رمزگذاری رویدادها از همان الگوهای بهره بگیرد که بزرگسالان هم‌زبان‌ش مورد استفاده قرار می‌دهند، یک نتیجه

^۱ sagittal

^۲ M. Hickmann

^۳ J. Johnston

^۴ D. Slobin

^۵ M. Bowerman

^۶ S. Choi

^۷ V. Evans

^۸ M. Green

می‌تواند این باشد که کودک از همان آغاز می‌آموزد به کدام جنبه‌های یک واقعیت توجه بیشتری نشان دهد و این امر به شکل‌گیری ساختار مفهومی خاص آن زبان می‌انجامد. بنابراین با بررسی چگونگی رمزگذاری واقعیت‌های عینی، از جمله رویدادهای حرکتی می‌توان به چگونگی مفهوم‌سازی از آن واقعیت‌ها (و از جمله حرکت) پی برد.

پژوهش پیش‌رو گامی است در راستای این هدف، و بر آن است ویژگی‌های گفتار روایی کودکان در حوزه‌ی رویدادهای حرکتی را با گفتار بزرگسالان مقایسه کند و در گام بعدی، تصویر روشن‌تری از وضعیت زبان فارسی در رده‌بندی دوگانه‌ی تالمی ارائه دهد.

۴.۱. پرسش‌های پژوهش

با در نظر داشتن مسأله و هدف پژوهش که در بالا به آن‌ها اشاره شد، نوشتار حاضر به‌طور مشخص در پی یافتن پاسخ پرسش‌های زیر است:

۱. کودکان فارسی‌زبان، مؤلفه‌های یک رویداد حرکتی (مسیر و شیوه) را چگونه در زبان رمزگذاری می‌کنند و از این نظر چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی میان گفتار روایی آنها با بزرگسالان وجود دارد؟
۲. براساس این‌که اطلاعات مربوط به مسیر حرکت در ستاک فعل ادغام می‌شود یا به‌صورت قمر فعل بیان می‌گردد، زبان فارسی در کدام‌یک از رده‌های فعل‌محور یا قمر‌محور جای می‌گیرد؟

۵.۱. فرضیه‌های پژوهش

باتوجه به پرسش‌هایی که در بخش گذشته مطرح شد، در این پژوهش، درستی یا نادرستی فرضیه‌های زیر بررسی خواهد شد:

۱. کودکان فارسی‌زبان اطلاعات مربوط به مؤلفه‌های شیوه و مسیر حرکت را در سطح پاره‌گفتار پخش می‌کنند و نمی‌توانند هردوی آن‌ها را در ستاک فعل ادغام کنند. اصولاً شیوه را نادیده گرفته، بر مسیر متمرکز می‌شوند و اطلاعات مسیر را در قالب گروه حرف‌اضافه بیان می‌نمایند، مگر آن‌که مسیر به‌همراه خود حرکت در ستاک فعل ادغام شده باشد (مانند رفتن و آمدن). بزرگسالان فارسی‌زبان هم در گفتار روایی تمایل دارند شیوه‌ی حرکت را نادیده بگیرند و مسیر را در قالب گروه حرف‌اضافه رمزگذاری کنند.
۲. زبان فارسی (در قلمرو گفتار روایی) در هیچ‌یک از دو رده‌ی زبان‌های فعل‌محور یا قمر‌محور جای نمی‌گیرد.

۶.۱. جامعه‌ی نمونه‌ی آماری

در این پژوهش گفتار روایی ۲۵ کودک پیش‌دبستانی (۹ دختر و ۱۶ پسر) به‌عنوان آزمون‌ور کودک و ۲۱ بزرگسال (۹ دختر و ۱۲ پسر)، همگی دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد با میانگین سنی ۲۱ سال و ۶ ماه، به‌عنوان گروه گواه جمع‌آوری شد. لازم به یادآوری است که عامل جنسیت در این پژوهش دخالت داده نشده‌است.

۷.۱. روش گردآوری داده‌ها

به‌منظور جمع‌آوری گفتار روایی کودکان و بزرگسالان از بسته‌ی «سه‌گانه‌های رویداد»^۱ استفاده‌شد که در موسسه‌ی مکس‌پلنک^۲ طراحی و ساخته‌شده‌است. این بسته حاوی ۱۰ کلیپ انیمیشنی ۵ ثانیه‌ای است که حرکت‌های انتقالی^۳ خودکُنشی^۴ و ناگذر را به نمایش می‌گذارند و در آن‌ها هر دو مؤلفه‌ی شیوه (۴ شیوه) و مسیر (۲ مسیر عمودی و افقی) حرکت به‌طور هم‌زمان برجسته شده‌است.

پس از نمایش هر کدام از کلیپ‌ها بر روی صفحه‌نمایش لپ‌تاپ از آزمون‌وران خواسته می‌شد آن‌چه را که دیده‌اند برای کسی که امکان دیدن آن را ندارد، شرح دهند. تمام گفتار کودکان و بزرگسالان هم به‌صورت صوتی و هم تصویری ضبط شد. در مرحله‌ی بعد همه‌ی گفتارها پیاده‌سازی شدند تا برای بررسی چگونگی نگاشت عناصر معنایی حرکت در زبان مورد استفاده قرار گیرند.

۸.۱. سازمان‌بندی پژوهش

پایان‌نامه‌ی حاضر در قالب پنج فصل تنظیم شده‌است. در فصل اول به کلیات پژوهش پرداخته شده و مسأله‌ی پژوهش، پرسش‌ها و فرضیه‌ها بیان شده‌اند. در فصل دوم، پیشینه‌ی مطالعات در حوزه‌ی رویدادهای حرکتی در زبان‌های مختلف مرور می‌شود. در این فصل پژوهش‌های این حوزه براساس تمرکزشان بر فعل‌ها یا گفتار روایی به دو بخش واژه‌نامه‌ای و پژوهش‌های «فکرکردن برای صحبت کردن» تقسیم شده‌اند و در هر بخش ابتدا به کار پژوهشگران ایرانی (در صورت وجود) و پس از آن،

¹ Event Triads

Bohnenmeyer, Jürgen, Sonja Eisenbeiss & Bhuvana Narasimhan. 2001. Event triads. In Stephen C. Levinson & N.J. Enfield (eds.), *Manual for the field season 2001*, 100-114. Nijmegen: Max Planck Institute for Psycholinguistics. <http://fieldmanuals.mpi.nl/volumes/2001/event-triads/>

² Max Planck Institute

³ translational

⁴ self-agentive

مطالعات غیرایرانی پرداخته شده است. در قسمت «فکرکردن برای صحبت کردن» نیز پژوهش‌ها به صورت دو زیرمجموعه‌ی شیوه‌ی روایی و فراگیری زبان مادری دسته‌بندی شده‌اند. در فصل سوم کلیات نظریه‌ی واژگانی‌شدگی تالمی (۲۰۰۰ب) توضیح داده شده است و پس از آن، رویداد حرکتی و مؤلفه‌های آن تعریف شده، اساس رده‌بندی دوگانه‌ی تالمی به تفصیل شرح داده شده‌اند. در پایان فصل نیز فعل غیرساده و قمر فعل در زبان فارسی بررسی می‌شوند. در فصل چهارم داده‌های حاصل از گفتار کودکان و بزرگسالان در دو بخش جداگانه از نظر رمزگذاری شیوه و مسیر حرکت در واحدهای زبانی مورد بررسی و مقایسه قرار می‌گیرند و در فصل پنجم با توجه به تحلیل داده‌ها در فصل چهارم، پرسش‌های پژوهش به بحث گذاشته می‌شود و درستی یا نادرستی فرضیه‌ها تعیین می‌گردد.

۹.۱. محدودیت‌های پژوهش

نخستین و بزرگ‌ترین محدودیت این پژوهش، بسته‌ی محرک‌های زبانی مورد استفاده به‌عنوان ابزار پژوهش بود. در واقع به دلیل آن‌که عنصر برجسته یا شخصیت متحرک در کلیپ‌ها صرفاً شیئی دایره‌مانند و بدون دست و پا است و اینکه انیشتین‌ها دوبعدی طراحی شده‌اند، بعضی از شیوه‌های حرکت برای کودکان قابل درک نبود. با وجود آن‌که انیشتین‌ها تا حد امکان ساده طراحی شده‌اند تا برای کودکان و حتی بزرگسالان قابل درک باشند، اما در مواردی بزرگسالان آن را بسیار ساده‌تر از حد انتظار می‌دانستند و این احتمال وجود داشت که آزمون را جدی نگیرند. اما «سه‌گانه‌های رویداد» در دسترس‌ترین و استانداردترین ابزار پژوهش در حوزه‌ی رویدادهای حرکتی هستند که امکان دسترسی و استفاده‌ی آزادشان وجود دارد.

مورد دیگری که ممکن است به‌عنوان محدودیت بر داده‌های زبانی پژوهش حاضر تاثیر گذاشته باشد، مدت‌زمان اجرای آزمون است. با وجود آن‌که کُلّ کلیپ‌ها با احتساب زمانی که برای روایتشان در نظر گرفته شده، بیش از ۳ دقیقه نیست، اما این مدت زمان از حوصله‌ی بعضی از کودکان خارج بود و شاید گفتارشان و شیوه‌ی بیان مسیر و رویداد همراه از روی خستگی و بی‌حوصلگی، اندکی با شرایط عادی متفاوت بوده باشد.

موضوعی که ممکن است نتیجه‌ی نهایی پژوهش را متاثر کرده باشد، تعیین عنصری به‌نام قمر، به تعبیر تالمی (۲۰۰۰ب) در زبان فارسی است. از آن‌جاکه بسیاری از فعل‌ها در زبان فارسی به‌شکل غیرساده هستند، این‌که کدام بخش از یک عبارت فعلی قمر تلقی شود و کدام بخش ستاک فعل یا محمول در نظر گرفته شود، موضوعی است که در ادبیات پژوهشی این حوزه در زبان فارسی مورد توجه قرار نگرفته است.

بنابراین آنچه در بخش مربوط به فعل غیرساده و قمر فارسی در فصل سوم تشریح شده، نتیجه‌ی تبادل نظر با استادان راهنما و سایر استادان عزیز گروه زبان‌شناسی است و ممکن است اتفاق نظر کلی بر سر آن وجود نداشته باشد.

و آخر این که پژوهش‌هایی که در حوزه‌ی رویدادهای حرکتی و رده‌شناسی دوگانه انجام می‌شود، غالباً تطبیقی هستند. پژوهشی مقایسه‌ای بین دو زبان فارسی و انگلیسی یا فرانسه می‌توانست ویژگی‌های رده‌شناختی زبان فارسی را بهتر نمایان سازد.